

Η νέα ελληνική εργατική μετανάστευση

Η συζήτηση για την Ελλάδα δεν λαμβάνει χώρα ιστορικά σε κενό αέρος αλλά εν μέσω της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής καταστροφής των τελευταίων εκατό ετών, η οποία μέχρι σήμερα δεν έχει ξεπεραστεί.

Η κρίση αυτή είναι ακριβότερη και μεγαλύτερη από την παγκόσμια οικονομική κρίση της δεκαετίας του '30, η οποία οδήγησε παγκοσμίως σε μια ιστορικά ανυπέβλητη μαζική ανεργία, σε πτωχεύσεις κρατών, σε κατάρρευση ολόκληρων βιομηχανικών κλάδων και τελικά στην πτώση δημοκρατιών και την άνοδο του εθνικοσοσιαλισμού και του φασισμού.

Αυτή η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση σε συνδυασμό με μια οικονομική, χρηματοπιστωτική και κοινωνική πολιτική, επιβαλλόμενη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οδήγησε την Ελλάδα σε μια βαθιά οικονομική και κοινωνική κατάρρευση, χειρότερη από οποιαδήποτε άλλη χώρα της ΕΕ αλλά και παγκοσμίως.

- Το κρατικό χρέος εκτοξεύθηκε από το 115,1% το 2009 στο 175% το 2012
- Το ακαθάριστο κοινωνικό προϊόν μειώθηκε στο ίδιο διάστημα σε ποσοστό πλέον του 25%
- Η ανεργία αυξήθηκε κατά 24,6% (Eurostat, Αύγουστος). Η ανεργία των νέων στην Ελλάδα ξεπερνάει ακόμα και την αντίστοιχη της Ισπανίας και σημειώνει το λυπηρό ευρωπαϊκό ρεκόρ του 47,9% (Eurostat, Αύγουστος)
- Στο NEET (Not in Education, Employment or Training) η Ελλάδα και η Βουλγαρία βρίσκονται στην κορυφή
- Σημαντικές μειώσεις μισθών, μείωση του κατώτατου μισθού και συστηματική συρρίκνωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και της συλλογικής αυτονομίας
- Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων ανήλθε από το 2008 έως το 2014 στο 73% - το υψηλότερο στην ΕΕ. Το 60% αυτών είναι γυναίκες. Οι περισσότεροι θιγόμενοι εργαζόμενοι βρίσκονται ξαφνικά σε νοικοκυριά, όπου όλοι είναι άνεργοι
- Το ποσοστό των ανέργων που λαμβάνουν κάποια μορφή υποστήριξης βρίσκεται είναι μικρότερο του 19%

Δεν προκαλεί έκπληξη, ότι δύο στους τρεις νέους ανθρώπους φοβούνται για το μέλλον τους (Kappa Research 2011)

Πολιτικά αυτο σημαίνει – κάτι που είχε επισημάνει ήδη η Χανα Άρεντ τη δεκαετία του 1930 - διάσπαση της κοινωνίας: Κατάρρευση ή έκρηξη

Το δεύτερο μπορεί κανείς να το δει ήδη στους δρόμους της Αθήνας και σχεδόν σε όλη την Ελλάδα: μαζικές διαδηλώσεις, αποκλεισμοί δρόμων και απεργίες, αλλά και μια σημαντική ενδυνάμωση ακραίων πολιτικών δυνάμεων – ιδιαίτερα τρομακτική είναι η ενίσχυση των φασιστικών δυνάμεων εντός και εκτός πολιτικής. Η φασιστική Χρυσή Αυγή είναι το τρίτο ισχυρότερο κόμμα στο κοινοβούλιο.

Ενόψει όλων αυτών παραβλέπεται συχνά, ότι η εσωτερική κατάρρευση είναι για τους ανθρώπους – το ανθρώπινο κεφάλαιο, που είναι και ο σημαντικότερος παράγοντας δημιουργίας κεφαλαίου μιας χώρα και μιας οικονομίας – πολύ πιο σοβαρή από μια χρονικά

περιορισμένη οικονομική αναδίπλωση. Οδηγεί – και αυτό μπορεί να το δει κανείς εύκολα στην ελληνική ιστορία – είτε σε μια γενικευμένη απόσυρση από την οικονομία και την κοινωνία ή/και σε μαζική μετανάστευση.

Η μετανάστευση δεν είναι κάτι νέο στην ηλικίας άνω των 2.000 ετών ελληνική ιστορία: η Μεσόγειος ήταν για τους Έλληνες της αρχαιότητας πάντα η λίμνη – όπως παρατηρούσε ο Σωκράτης – στην οποία κολυμπούσαν σαν βατράχια . Το ίδιο ίσχυε και για τη Μαύρη Θάλασσα: ονόματα πόλεων όπως Αλεξάνδρεια, Νάπολη, Μασσαλία, Τρίπολη, Οδυσσός και Μαριούπολη είναι δηλωτικά του γεγονότος αυτού – πόσω μάλλον παλιοί οικισμοί στη Μικρά Ασία και την Κωνσταντινούπολη. Αλλά και η προέλευση πολλών μεγάλων πνευμάτων και συγγραφέων, μέχρι και νομπελούχων. Στη διάρκεια των αιώνων οι Έλληνες χαρακτηρίζονται από έναν οικονομικό προσανατολισμό στην Οθωμανική Αυτοκρατορία με χρήση αργότερα των διασυνδέσεών της με τη “γείτονα” Ρωσία και τον Καύκασο, τη Μεσόγειο και παγκοσμίως με την δημιουργία μιας εμπορικής ναυτικής βάσης, διηπειρωτικού εμπορίου και διοίκησης αλλά και επιστήμης, υπηρεσίες γνώσης και τέχνη:

- η ελληνική εμπορική ναυτική βάση είναι σήμερα η μεγαλύτερη του κόσμου – παρότι δεν εμφανίζεται ως τέτοια στις στατιστικές που αφορούν την Ελλάδα. Ήταν και είναι η “Missing Fleet“ - μεταξύ άλλων γιατί οι έλληνες εφοπλιστές δεν είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος τους κάτοχοι της ελληνικής ιθαγένειας. Αλλά το ζήτημα της σημαίας των πλοίων και της πληρωμής φόρων είναι, όπως και η φορολόγηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων, ένα από τα άλυτα αλλά και επιτακτικά προβλήματα της διεθνούς πολιτικής εμπορίου και επενδύσεων
- αλλά και η συμβολή στην επιστήμη. Οι Έλληνες αποτελούν λιγότερο από 0,2% του παγκόσμιου πληθυσμού, κι όμως διαθέτουν το 3% παγκοσμίως σε κορυφαίους ερευνητές, 336 σε 10.000. Το 85% αυτών αποτελούσαν “εξαγωγές” της Ελλάδας στις ΗΠΑ και την ΕΕ (Α. Kritikos, DIW, WB39/2014). Και αυτό παρότι η Ελλάδα επενδύει μόνο 0,67% του ακαθάριστου κοινωνικού προϊόντος της στην έρευνα και την ανάπτυξη.

Καμία άλλη χώρα του κόσμου δεν βιώνει μιας τέτοιας έκτασης “Brain Drain“ - με αρνητικές φυσικά συνέπειες για οικονομία και κοινωνία.

Η ιστορία των τελευταίων εκατό ετών ωστόσο έχει αναδείξει και αναδεικνύει μια νέα μορφή και έκταση της μετανάστευσης, που αντιμετώπιζαν και αντιμετωπίζουν οι Έλληνες:

Η εκδίωξη των Ελλήνων από τη Μικρά Ασία και τη Μαύρη Θάλασσα ήταν η μεγαλύτερη και σκληρότερη μετανάστευση. Η Ελλάδα κατόρθωσε μόνο εν μέρει οικονομικά και κοινωνικά να την τιθασεύσει. Ακολούθησε η μετανάστευση πολλών Ελλήνων κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής από τους Ναζί με τη συνδρομή των στρατευμάτων του Μουσολίνι και του βουλγαρικού στρατού. Αμέσως μετά ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος με τη φυγή των ηττημένων προς χώρες της Σοβιετικής Ένωσης και των συμμάχων της. Ελάχιστοι λαοί μπορούν να πουν, ότι σχεδόν ο μισός πληθυσμός δεν ζει στη χώρα του. Οι Έλληνες είναι ένας από αυτούς.

10 εκατομμύρια Έλληνες ζουν στην Ελλάδα – 8 εκατομμύρια εκτός Ελλάδας, διασκορπισμένοι σε όλο το κόσμο με επίκεντρο τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία, τη Νότιο Αφρική, τη Λατινική Αμερική και ναί – τη Γερμανία.

Η μετανάστευση των Ελλήνων προς τη Γερμανία ήταν πριν τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο σχετικά περιορισμένη, με εξαίρεση πόλεις όπως η Λειψία, το Μόναχο και πόλεις-λιμάνια, όπου μπορούσε κανείς να βρει μεγαλύτερες ελληνικές κοινότητες.

Κι όμως, 15 ακριβώς χρόνια μετά τα τρομερά γεγονότα του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και της γερμανικής κατοχής και σχεδόν 10 χρόνια μετά τον φρικτό εμφύλιο πόλεμο, η Ελλάδα πλήττεται εκ νέου από ένα τεράστιο κύμα μετανάστευσης.

Μεταξύ 1960 και 1974 η Ελλάδα έχασα από τα τότε 9 εκατομμύρια κατοίκων της 2 εκατομμύρια λόγω μετανάστευσης, δηλ. 22% του πληθυσμού της. Οι μισοί από αυτούς, περίπου ένα εκατομμύριο, βρέθηκε στη Γερμανία. Ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταναστών (περίπου 85%) προέρχονταν από μικρές πόλεις και χωριά – κυρίως από τη βόρεια Ελλάδα και την Ήπειρο.

Όταν στο τέλος της δεκαετίας του '60 έλαβε χώρα στην Ελλάδα – στη χώρα που γέννησε τη Δημοκρατία – μια στρατιωτική χούντα, πολλοί Έλληνες βρήκαν καταφύγιο από τα βασανιστήρια και τη φυλακή στη Γερμανία. Η υποστήριξη ήταν έντονη από πολλές πλευρές, όχι μόνο τον Βίλλυ Μπραντ, διανοούμενους και δημοσιογράφους, αλλά φυσικά και από τα συνδικάτα και το φοιτητικό κίνημα. Η Γερμανία και η κοινωνία της παρείχε τον καιρό εκείνο σε πολλές Ελληνίδες και πολλούς Έλληνες μισθό και εργασία, ασφάλεια και ελευθερία.

Οι θέσεις εργασίας που καταλάμβαναν τότε οι μετανάστες συνοδεύονταν κατά κανόνα από κοινωνική ασφάλιση, οι συμβάσεις εργασίας καλύπτονταν από συλλογικές συμβάσεις. Ναι, υπήρχε επίσης και γραφειοκρατία, αλλά χωρίς φακελάκια και κρατική αυθαιρεσία. Στις επιχειρήσεις τα συνδικάτα φρόντιζαν για προστασία και εκπροσώπηση. Για το λόγο αυτό ήταν μεγάλη και η συνδικαλιστική πυκνότητα. Δεν μπορούμε να κρύψουμε ωστόσο ότι οι Έλληνες καταλάμβαναν κατά το μεγαλύτερο μέρος θέσεις ανειδίκευτων. Στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες, τομείς, τους οποίους οι νέοι Γερμανοί απέφευγαν, ανήκαν μαζί με τους Ιταλούς στα “κατώτατα κοινωνικά στρώματα”.

Μετά το τέλος της δικτατορίας και την οικονομική ανάκαμψη, που ξεκίνησε στην Ελλάδα με τη στήριξη της ευρωπαϊκής Κοινότητας, επέστρεψαν πίσω στην Ελλάδα περίπου τα 2/3 των Ελληνίδων και Ελλήνων – με τις οικονομίες τους και τα συντοξιοδοτικά τους δικαιώματα στην τσέπη.

Αυτοί που παρέμειναν στη Γερμανία ήταν αναμφίβολα οι επιτυχημένοι. Οι Έλληνες ήταν και είναι η “απαρατήρητη μειοψηφία” με τη μικρότερη εγκληματικότητα, καλές σχολικές επιδόσεις και μεγάλη ετοιμότητα ενσωμάτωσης. Από τις γραμμές τους προέρχεται ένας μεγάλος αριθμός επιτυχημένων και υψηλού κύρους ακαδημαϊκών, γιατρών, νομικών, ιστορικών, καλλιτεχνών, μηχανικών, μάνατζερ και σημαντικών συνδικαλιστών – όπως ο Μιχάλης Βασιλειάδης.

Ταυτόχρονα ωστόσο διακρίνονται και από την προσπάθεια διατήρησης των πολιτισμικών αξιών τους: θρησκεία, πολιτισμός, ανθρώπινες σχέσεις και διατήρηση των αξιών – ιδιαίτερα η αλληλεγγύη εντός της μεγάλης οικογένειας θεωρείται ακόμα σημαντική. Αυτό μπορεί να δει κανείς καθαρά στην ετοιμότητα για οικονομική βοήθεια όχι μόνο των φτωχότερων αλλά, όπως βλέπει κανείς σήμερα, και των προσφύγων.

Σε ό,τι αφορά την ελληνική εργατική μετανάστευση – εδώ είμαστε ακόμα στην αρχή ή ήδη ξεκάθαρα στη μέση

Με βάση τα στοιχεία της μικροαπογραφής που διενήργησε η ομοσπονδιακή στατιστική υπηρεσία, ζούσαν στη Γερμανία το 2011 392.000 άτομα με ελληνικό μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Τον Ιούνιο του 2015 εργάζονταν με κοινωνική ασφάλιση 123.583 Έλληνες. Η αύξηση αυτή κατά 6.841 άτομα (5,9%) είναι σημαντικά μικρότερη από αυτή των Βουλγάρων ή των Ρουμάνων. Οι αριθμοί αυτοί ωστόσο δεν αντικατοπτρίζουν αυτό που βιώνουν οι ελληνογερμανικές Κοινότητες, οι ελληνικές Κοινότητες, οι ορθόδοξες εκκλησίες και πολλά σχολεία στα κέντρα της ελληνικής μετανάστευσης και αυτό που φανερώνουν οι αριθμοί και οι μελέτες για την ελληνική μετανάστευση.

- Μεταξύ 2010 και 2012 έχουν μεταναστεύσει 410.000 Έλληνες (Eurostat), ανοδική τάση
- Μόνο το 2010 μετανάστευσαν στη Γερμανία 23.800 Έλληνες με αύξηση 90% έναντι του 2010 (Papachristou und Elgood 2012)
- Σύμφωνα με δημοσκοπήσεις δύο στους τρεις Έλληνες κάτοχοι πανεπιστημιακού διπλώματος σκέφτονται να εγκαταλείψουν την Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια εγκατέλειψαν μόνο την Αθήνα 6.000 νέοι γιατροί – η πλειοψηφία αυτών με προορισμό τη Γερμανία ή την Αγγλία

Μέσα σε δύο χρόνια οι αριθμοί αυτοί αγγίζουν κατά το ήμισυ τα μεγέθη της μαζικής μετανάστευσης των δεκαετιών '60 και '70.

Οι διαφορές αυτές δεν προκύπτουν από τσαπατσουλιές, αλλά είναι ένα εγγενές πρόβλημα σε εθνικές και ευρωπαϊκές στατιστικές.

Υπολογίζουμε – είτε στη μικροαπογραφή είτε στην υπηρεσία εργασίας – μόνο τους δηλωμένους και ασφαλισμένους εργαζόμενους ή αυτοαπασχολούμενους.

Η Ελλάδα - όπως και κάθε άλλη χώρα της ΕΕ - υπολογίζει μόνο τους μετανάστες.

Εκείνος όμως που μένει σε συγγενείς ή γνωστούς στη Γερμανία και ψάχνει για δουλειά δεν εμφανίζεται – λόγω των εμπειριών του από τις πραγματικές συνθήκες της διαμεσολάβησης εργασίας στην Ελλάδα - στην υπηρεσία απασχόλησης, ενώ κατά κανόνα δεν έχει καν δηλωθεί στον αρμόδιο δήμο. Υπηρεσιακά δηλαδή δεν υπάρχει καν!

Σε σχέση λοιπόν με τα γερμανο-ευρωπαϊκά πράγματα έχουμε όχι μόνο μια Missing Fleet αλλά μια Missing Generation, και στο μέτρο που αυτή αφορά τους νέους της νότιας Ευρώπης, μια “κρυμμένη νεότητα”, που δεν επιτρέπεται να αγνοήσουμε.

Για την Ελλάδα αυτό αποτελεί μια τεράστια απώλεια.

Από τη μια η Ελλάδα έχει όπως και η Γερμανία ένα δημογραφικό πρόβλημα – και δεν μπορεί να λυθεί όπως της Γερμανίας, με μεταναστευτικό ρεύμα προς αυτήν. Από την άλλη:

- Αυτή η νέα γενιά είναι η πιο μορφωμένη και πιο εξειδικευμένη γενιά στην Ελλάδα, καλύτερη από το μέσο ευρωπαϊκό όρο ή τον μέσο όρο των περισσότερων βιομηχανικών κρατών.
- Σύμφωνα με εκτιμήσεις έχουν μεταναστεύσει από τη χώρα από το 2011 100.000 κάτοχοι πανεπιστημιακού διπλώματος

- Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους δεν είναι ανειδίκευτοι εργάτες αλλά γιατροί, μηχανικοί, ειδικοί ηλεκτρονικών υπολογιστών, οικονομολόγοι και φυσικοί καθώς και εξαιρετικοί νομικοί, νηπαγωγοί και νοσηλευτικό προσωπικό
- Το ποσοστό των μεταναστών με πτυχίο ανέρχεται στο 89%. 48% είναι κάτω των 30 ετών, ενώ το 49% είναι μεταξύ 31 και 49 χρονών.
- Η Ελλάδα έχει ήδη χάσει το 85% των κορυφαίων επιστημόνων της στις ΗΠΑ, την ΕΕ και τον Καναδά
- Πρόκειται για μια πολύ μεγάλη εξαγωγή πολύτιμου ανθρώπινου κεφαλαίου για το οποίο η Ελλάδα δεν παίρνει κανενός είδους αντάλλαγμα ή έστω μια κίνηση καλής θέλησης σε άλλους τομείς.

Εμείς θέλουμε να αναζητήσουμε σήμερα απαντήσεις στα εξής ερωτήματα:

- ❖ Μεταχειριζόμαστε αυτούς τους ανθρώπους κατάλληλα και τους δίνουμε τη δυνατότητα μιας καλής δουλειάς, ενός καλού εισοδήματος και μιας κατάλληλης μετεκπαίδευσης; Αν ναι, τότε μπορεί, όπως έγινε και τις δεκαετίες '60 και '70, να προκύψει μια νέα γενιά με υψηλή εξειδίκευση και νέες εμπειρίες, η οποία μετά από πιθανή επιστροφή στην Ελλάδα θα μπορέσει να συνδράμει στην αναδιάρθρωση της οικονομίας και σε μια συστηματική και απολύτως επείγουσα ανόρθωση των θεσμών – όπως μετά τη δικτατορία.

Ή

- ❖ Δεν τους μεταχειριζόμαστε – παρά τα προσόντα τους – ισότιμα και κοινωνικά έντιμα;

Σε αυτή την περίπτωση οι κοινωνικές συνθήκες και οι συνθήκες εργασίας θα απορρυθμιστούν ακόμα περισσότερο και σημαντικά βήματα όπως πχ. η κατοχύρωση του κατώτατου μισθού και η βελτίωση των συμβάσεων εργασίας θα τεθούν σε κίνδυνο.

Αλλά και οι ήδη τεταμένες ελληνογερμανικές σχέσεις θα υποφέρουν ακόμα πιο πολύ και οι Ελληνίδες και Έλληνες με υψηλά προσόντα θα εγκαταλείψουν τη Γερμανία για άλλες χώρες.

Είναι στο χέρι μας να το αλλάξουμε, τόσο οι Έλληνες όσο και οι Γερμανοί!